

הנדון: בשר כשר או חלק?

פסק מרן בשו"ע י"ד סימן לט' ס"ט שאין לבדוק אחר שום טרפות מן הסתם חוץ מהריאה שצריך לבדוק בבהמה וחייה אם יש סרכא וכל הפורץ גדר לאכול בלא בדיקה ישכנו נחש.

מבנה הריאה: הריאה מתחלקת ל- 5 אונות ו- 2 אמות וורדה. 3 אונות ואומה אחת לצד ימין ו- 2 אונות לצד שמאל. האונות מונחות אחת מעל השניה ודבוקות לאמצע הריאה בשורשן כאשכול. האומות גדולות יותר מהאונות (מלשון אמא). שם בסעיף ד' כתב מרן אונה הסרוכה לאונה או לאומה בין סרוכה מעט בין סרוכה כולה שלא כסדרן טרפה. כסדרן כשרה אפילו בלא בדיקה, ואין נקרא כסדרן אלא בשתיים זו אצל זו מחיתוך של זו אצל זו.

סרכא: מלשון שרוך כמו חוט או קרום היוצא מהריאה ודבוק למקום אחר בחלל החזה.

לשיטת רש"י: כשהסירכות הן כסדרן זו מגינה על זו שמתוך ששוכבות זו על זו אינן מתפרקות והקרום הולך וחזק.

לשיטת התוספות: כשלא כסדרן הבהמה טרפה משום שסופה של הסרכא להתפרק וחשוב כנקובה מכיוון שסופה להינקב מחמת הנשימות של הבהמה וכל העומד להינקב כנקוב דמי. אבל כשהן כסדרן הן אינן נפרדות זו מזו ואינן יכולות להינקב.

ומרן (שם בסעיף י', יג') כתב שכל מקום שאסרו סרוכת ריאה אין הפרש בין שתהא הסרכא דקה כחוט השערה בין שתהא עבה וחזקה כאגודל. לפי מרן כל סרכא שתמצא בריאה מטריפה את הבהמה ללא בדיקה (חוץ מכמה סרוכות שמתיר מרן ללא בדיקה כמו אונה הסרוכה לאונה כסדרן ויש גם המוגדר כריר בריאה וכשר).

לשיטת הרמ"א אף שנמצאת סרכא עדיין אין הוכחה לכך שיש חור בריאה ויש לבדוק את הריאה בדיקת חוץ ע"י הורדת הסרכא ובדיקת מקום הסרכא בהכנסת אויר לריאה ונתינת מים על מקום הסרכא ואם לא מבצבץ מקום הסרכא סימן שלא היה בה חור וכשרה הבהמה, ואם בצבץ, סימן שיש חור בריאה והבהמה טריפה. וכן כתב בהגה לסעיף יג': ויש מתירין למשמש בסירכות ולמעך בהם וכו' ולכן כל מקום שתתמעך הסרכא תולין להקל ואומרים שאינו סרכא אלא ריר בעלמא ומותר. דהיינו שמותר את הסרכא שתתפשט ותהיה כעור דק ואח"כ מגלגל וממעך אותה בין אצבעותיו אפילו הרבה רק שיהיה בנחת עד שתדד הסרכא מהריאה ולא ישאר ממנה כלום. ואח"כ מנפחים את הריאה היטב ובודק מקום הסרכא במים פושרים שנותן עליו מים ואם מבצבץ אותו מקום סימן שיש נקב וטריפה הריאה ואם אינו מבצבץ שם כשרה (בקיצור כמו בדיקת פנצ'ר).

ובנתיבי עם יו"ד סימן טל' סעיף י' ציטט את מרן (בסוף הסעיף): ולא כאותם שממעכין ביד ואם נתמעכה תולין להקל, וכל הנהגה כן כאילו מאכיל טרפות לישראל ואח"כ הביא את הרמ"א בסעיף יג' שכתב שיש מתירין וכן נוהגים בני אשכנז ואין למחות בידם. עוד הביא מהשל"ה (ס' שני לוחות הברית) שהיה רב אשכנזי (לפני יותר מ- 400 שנה) שכל ישראל הגרים בא"י ובמדינות טורקיה מטריפים בהמות עם סירכות. וכן אסר הפר"ח. ובעיקרי הד"ט (הרב דניאל טירני חי בתקופת מרן החיד"א) כתב בשם הרב פרי האדמה שמנהג ירושלים למעך את הסרכות כמו שנוהגים בקונשטנדינא והרב ארץ החיים כתב שעיקרי הד"ט לא דקדק והאמת שהרב פרי האדמה כתב שרק בקונשטנדינא נהגו להקל אך לא בירושלים שאסרו למעך. (גם במנהגי ירושלים אות ו' אסר את המיעוץ כסברת הפר"ח). עוד המשיך שבימינו נקיימה בבואת עיקרי הד"ט שכולם ממעכין עכשיו כאשכנזי כספרדי והביא את הכה"ח באות רכד (בכה"ח נפלה טעות צ"ל אות רכא) שמנהג הספרדים בירושלים כפסק מרן לאסור את המיעוץ אבל אחרי מלחמת העולם הראשונה שרבו האוכלוסין ויש כמה עדות (מעדות המזרח) שהם מקילין במיעוץ לכן החלו לסווג את הבשר לשני קטגוריות: הניתר ע"י מיעוץ כותבים עליו 'כשר' וכשהריאה נקיה בלי

סירות כותבים עליו 'חלק' שרבים מהחרדים (ובלשון הכה"ח) היראים אינם קונים בשר שהוכשר ע"י מיעוץ.

ואומנם בצוק העיתים של התקופה היא וגם לאחר שקמה המדינה הרבה נהגו להקל באכילת בשר כשר. ידוע כי גם בישיבת פורת יוסף נהגו להאכיל את הבחורים בבשר כשר עד שמרן הרב עובדיה טיפל מול ההנהלה לשנות לבשר חלק. וראה עוד ביביע אומר ח"ה יו"ד סימן ג' וביחוד דעת ח"ג סימן נו' שציין עוד מרבני ירושלים כמו הישא ברכה והגאון החסיד רבי יוסף בורלא שזעקו כי למרות שנתפרסמו מודעות שאף אחד מהספרדים לא יקח בשר מהאשכנזים מפני שקבלנו הוראות מרן שהורה שכל המיקל במיעוץ ומישמוש בסירות הראה כאלו מאכיל טרפות לישראל וכו' והרמ"א היקל לעדתם וכו'. ואכן מרן הרב עובדיה גם בדרשותיו לשבת שובה ודרשותיו ברבים ובכוח השפעתו החדיר את החיוב לאכול בשר חלק כפי שסיים תשובתו ביבי"א הנ"ל בלשון זו: "וכיום יש הרבה מהחברים המקשיבים לקולי שנזהרים בזה וכו'. ואכן מזה למעלה מ-40 שנה שנתוספו הכשרים של גלאט אצל הספרדים ברחבי הארץ.

ובנתיבי עם ישנו אזכיר נוסף של מלחמת העולם הראשונה בדיני פסח בסימן תנ"ג ס"א שכתב שם שמנהג ירושלים היה לאסור את האורז בפסח ואולם במלחמת העולם הראשונה מחמת הרעב ששרר התירו באכילת אורז שנשלחה כמות הגונה של אורז מארה"ב כדי לשבור את הרעב ומיכון שהותר הותר. וכמובן אינו דומה לנדון שלנו ששם מרן התיר את האורז בפסח כמוכח מהסעיף הנ"ל שכתב שלא יוצאים ידי חובה של מצה באורז אך מותר לעשות מהם תבשיל.

אשר על כן, נראה כי אם הרב נתיבי עם היה חי בימינו היה מורה לאכול בשר חלק כפסק מרן וכמנהג ירושלים במקור.

דניאל אביבי